

Marosi György Csongor

A szolidaritási hozzájárulás mint az önkormányzati finanszírozás és újraelosztás új eszköze

The Solidarity Contribution as a New Instrument for Municipal Financing and Redistribution

Összefoglalás

A tanulmány a szolidaritási hozzájárulás szerepét vizsgálja a magyar területi kohéziós politika és az önkormányzati finanszírozás összefüggésében, abból kiindulva, hogy a területi egyenlőtlenségek háttérében nem csupán piaci vagy demográfiai tényezők, hanem hosszú távon kialakult strukturális sajátosságok állnak, amelyek kezelése aktív állami beavatkozást igényel. E beavatkozás egyik közpénzügyi eszköze a fiskális kiegyenlítést szolgáló szolidaritási hozzájárulás, amely hozzájárul az elmaradottabb térségek felzárkóztatásához. A tanulmány áttekinti a hozzájárulás elméleti, jogszabályi és intézményi alapjait, kapcsolódását a járási fejlesztéspolitikához és a Versenyképes Járások Program célrendszeréhez, valamint kitér az aktuális közéleti vitákra és a témában elhangzott közelmúltbeli nyilatkozatokra is. Következtetése szerint a szolidaritási hozzájárulás nem az önkormányzati autonómia korlátozását szolgálja, hanem a nemzeti fejlesztéspolitika részeként egy szolidárisabb és versenyképesebb Magyarország megteremtését támogathatja.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: E62, G38, H11, H71, H72

Kulcsszavak: szolidaritási hozzájárulás, területi kohézió, önkormányzati finanszírozás, állami beavatkozás, területi felzárkóztatás, regionális fejlesztéspolitika

MAROSI GYÖRGY CSONGOR, PhD-hallgató, tudományos kutató – Nemzeti Közszo-
szolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola, Széll Kálmán Állam-
pénzügyi Kutatóműhely, MCA Collegium Professorum Hungarorum. E-mail:
info@marosigyorgycsongor.hu; gyorgy.csongor.marosi@makovecz-campus.hu

Summary

The study analyses the role of the solidarity contribution within the framework of Hungarian territorial cohesion policy and local government financing, based on the premise that territorial disparities cannot be explained solely by market mechanisms or demographic trends, but are also the result of long-term structural characteristics that necessitate active state intervention. One of the key public finance instruments for such intervention is this contribution, which, through fiscal equalisation, contributes to the socio-economic convergence of less developed regions. The paper examines its theoretical foundations, legal and institutional framework of the solidarity contribution, as well as its relationship with district-level development policy and the objectives of the Competitive Districts Programme. Particular attention is paid to recent public debates and political statements concerning the measure, highlighting the relevance of territorial cohesion and solidarity. The study concludes that the solidarity contribution does not constitute a limitation of local government autonomy; rather, as an integral element of national development policy, it has the potential to support the goal of creating a more cohesive and competitive Hungary.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: E62, G38, H11, H71, H72

Keywords: solidarity contribution, territorial cohesion, municipal financing, state intervention, regional convergence, regional development policy

BEVEZETÉS

A területi egyenlőtlenségek kérdése egy igen összetett és érzékeny közpolitikai probléma a modern államok mindegyikében, Magyarországon pedig különösen. Ennek oka, hogy a rendszerváltást követő évtizedekben kialakult gazdasági és társadalmi különbségek nem csupán fennmaradtak, de több térségben szinte újratermelték önmagukat. Az eltérő gazdasági teljesítmény, a munkaerő-piaci lehetőségek különbségei, valamint az infrastruktúra és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés különböző mértéke, illetve eltérő minősége együttesen olyan területi szerkezetet hoztak létre, amely önmagában, piaci mechanizmusok által nem képes az egyensúly irányába elmozdulni. Ebből következően a területi kohézió megteremtése nem tekinthető pusztán gazdasági kérdésnek, alapvetően államelméleti és közpénzügyi probléma is (Pálné Kovács, 2016).

A polgári államfelfogás egyik alapvetése, hogy az állam nem csupán szabályozó, de egyfajta közösségsszervező szerepet is betölt. Ez különösen az olyan helyzetekben értékelődik fel, amikor a piaci racionalitás önmagában már nem vezet, nem vezethet a társadalom által kívánt eredmények eléréséhez. A területi egyenlőtlenségek kezelése tipikusan ilyen terület: az erőforrások fejlettebb térségekben való koncentrációja tovább mélyíti a különbségeket, miközben az elmaradottabb térségek önerőből nem képesek kitörni hátrányos helyzetükből. Ebben az összefüggésben a szolidaritás a közjó érvényesítésének racionális eszközeként jelenik meg.

A magyar közpénzügyi rendszer 2010 utáni átalakítása tudatosan szakított azzal a korábbi szemlélettel, amely szerint az önkormányzatokat magukra érdemes hagyni a forrásteremtés és a feladatellátás feladataival. Az eladósodás, a finanszírozási egyenlőtlenségek és az eltérő adóerő-képesség következményei igen hamar világossá tették, hogy a területi különbségek kezelése nem oldható meg pusztán decentralizációval. Az állam központi szerepének megerősítése, a feladat- és forrásrendszer újra szabályozása, valamint a fiskális fegyelem visszaállítása mind-mind azt a célt szolgálták, hogy a közpénzek felhasználása átláthatóbbá és igazságosabbá váljon (Kolozsi et. al., 2017).

Ebben a kontextusban értelmezhető a szolidaritási hozzájárulás lehetősége is, amely az önkormányzati rendszer differenciált gazdasági helyzetéből fakadó különbségeket hivatott mérsékelni. A hozzájárulás célja nem a fejlettebb települések „megbüntetése”. Sokkal inkább annak biztosítása, hogy a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés ne kizárólag a helyi adóerő függvénye legyen. A szolidaritási mechanizmusok alkalmazása nem magyar sajátosság, számos európai ország gyakorlatában megjelenik, mint a társadalmi kohézió fenntartásának eszköze. Magyarország esetében azonban különös jelentősége van annak, hogy ez a rendszer illeszkedjen a járási szintű fejlesztéspolitikához és a Versenyképes Járások Program célrendszeréhez.

A tanulmány célja annak bemutatása, hogy a szolidaritási hozzájárulás miként járul hozzá az elmaradottabb térségek felzárkóztatásához, és hogyan illeszkedik a 2010 utáni aktív állami fejlesztéspolitika keretében megvalósultakhoz. A vizsgálat során a szerző külön figyelmet fordít a közelmúltban felerősödött közéleti vitákra, valamint Navracsics Tibor területfejlesztési miniszter nyilatkozataira, amelyek a szolidaritás és a területi kohézió jelentőségét hangsúlyozzák. A tanulmány alapvetése, hogy a versenyképesség és a szolidaritás nem egymást kizáró, hanem egymást erősítő elemei lehetnek egy hosszú távon fenntartható nemzeti fejlesztési stratégiának.

A FISKÁLIS SZOLIDARITÁS ÉS AZ AKTÍV ÁLLAM SZEREPE

A fiskális szolidaritás fogalma a modern közpénzügyek egyik alapvető elemeként tartható számon, amelyet azokban sokan és sokszor hajlamosak félreérteni. Lényege nem pusztán az újraelosztás megvalósítása, hanem annak célhoz kötöttsége és rendszerszintű racionalitása is. A közpénzügyi szolidaritás abból az államelméleti felismerésből indul ki, hogy a piaci folyamatok egyenlőtlen módon hatnak térbeli értelemben és a társadalom szempontjából is, ezért az állam feladata nem csupán a szabályozás, de az egyensúly megteremtése is. A fiskális szolidaritás ebben az értelemben nem erkölcsi többlet, hanem a közjó biztosításának egyik technikai eszköze.

A szakirodalom megkülönbözteti a vertikális és horizontális fiskális kiegyenlítést. Míg előbbi az állami szintek közötti forrásmegosztást jelenti, addig utóbbi az azonos szinten működő, eltérő gazdasági potenciállal rendelkező szereplők közötti kiegyenlítést célozza. Az önkormányzati rendszerek esetében a horizontális kiegyenlítés különösen meghatározó, mivel az eltérő adóerő-képesség nem a helyi döntések következménye, sokkal inkább az eltérő történeti, földrajzi és szerkezeti adottságok következménye. Ennek figyelmen kívül hagyása a területi különbségek konzerválódásához vezetne (Pálné Kovács, 2016).

A fiskális szolidaritás minden esetben politikai és intézményi döntések eredményeként valósul meg. A kérdés persze nem az, hogy egyáltalán szükség van-e ilyen mechanizmusokra, hanem az, hogy milyen mértékben, milyen feltételek mellett és milyen célrendszer mentén működnek. Azok az államok, amelyek a közpénzügyi szolidaritást előre meghatározott fejlesztéspolitikai célokhoz kapcsolják, hosszú távon képesek mérsékelni a területi különbségeket a gazdasági teljesítmény visszafogása nélkül. E megközelítés összhangban áll az európai kohéziós politika alapelveivel is, amely a versenyképességet és a felzárkóztatást egymást erősítő folyamatokként értelmezi (European Commission, 2021).

Az aktív állam koncepciója a 2008-as gazdasági világválságot követően került újra a gondolkodás középpontba. A válság rávilágított arra, hogy azok a modellek, amelyekben minimális állami szerepvállalás van jelen, nem képesek megfelelően kezelni a strukturális egyenlőtlenségeket és a pénzügyi instabilitást. Ennek hatására számos országban felértékelődött az állam stratégiai, koordináló és fejlesztéspolitikai szerepe. Magyarország esetében ez a fordulat különösen markánsan jelent meg a 2010 utáni közpénzügyi reformokban (Lentner, 2015). A magyar önkormányzati rendszer sajátossága, hogy a települések gazdasági teljesítménye rendkívül heterogén. Míg egyes nagyvárosok és ipari központok jelentős adóbevételekkel rendelkeznek, addig rengeteg kistépülés állami forrásokra támaszkodik alapvetően. Az állam feladata ebben a helyzetben az, hogy aktív módon teremtsen olyan szabályozási és finanszírozási környezetet, amely biztosítja a közszolgáltatások minimumszintjét az ország egész területén. Ezt a célt szolgálják a különböző kiegyenlítő mechanizmusok, köztük a szolidaritási hozzájárulás is.

A 2010 utáni magyar közpénzügyi gondolkodás elméleti megalapozásában Lentner Csaba munkássága hatalmas szerepet játszik. Lentner központi tézise szerint a közpénzügyek nem értelmezhetők pusztán technikai kérdésként, hiszen szorosan kapcsolódnak az állam társadalomszervező funkciójához és a közjó fogalmához is. A szerző által kidolgozott szemlélet – amelyet gyakran a centralizáció, a nemzeti érdekérvényesítés és a közérdek elsődlegességének egységeként ír le – élesen szembehelyezkedik a korábbi, decentralizációra épülő, de nem a kellő mértékben figyelmes finanszírozási modellekkel (Lentner, 2015).

A szakember értelmezése szerint a fiskális fegyelem és a szolidaritás nem egymást kizáró kategóriák. Éppen ellenkezőleg: a szolidaritás csak akkor működhet fenntartható módon, ha világos szabályrendszer és központi szinten megvalósuló koordináció biztosítja annak célhoz kötött felhasználását. Az önkormányzati finanszírozás területén ez azt jelenti, hogy a központi államnak jogosultsága és felelőssége van a forráselosztás alapelveinek meghatározásában, de közben az önkormányzatok továbbra is autonómiával rendelkeznek a helyi feladatok ellátásában és azok ellátásának megszervezésében (Lentner, 2020). A szolidaritási hozzájárulás ebben az elméleti keretben nem tekinthető sem rendkívüli, sem pedig átmeneti eszköznek. Sokkal inkább egy olyan strukturális elemről van szó, amely hozzájárul a közpénzügyi rendszer stabilitásához és a területi különbségek mérsékléséhez. Az adó rendszere lehetővé teszi, hogy az eltérő gazdasági potenciállal rendelkező települések közösen viseljék a közszolgáltatások finanszírozásának terheit, miközben az állam fejlesztéspolitikai céljai is érvényesülnek.

Összességében megállapítható, hogy a fiskális szolidaritás és az aktív állam koncepciója olyan elméleti keretet biztosít, amelyben a szolidaritási hozzájárulás tulajdonképpen logikus

következményként jelenik meg. Ez az elméleti alap lehetővé teszi annak megértését, hogy a versenyképesség növelése és a területi kohézió erősítése miért egymást támogató, egymást erősítő célok és területek a magyar fejlesztéspolitikában (Pálné Kovács, 2016).

AZ ÖNKORMÁNYZATI FINANSZÍROZÁS ÁTALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON 2010 UTÁN

A magyar önkormányzati rendszer finanszírozási problémái nem 2010 után kezdődtek el. Fokozatos felhalmozódásuk már a rendszerváltást követő évtizedektől kezdődően megfigyelhető. Az 1990-es évek elején kialakított modell a széles körű önkormányzati autonómiára és a decentralizált feladatellátásra épült, azonban a feladatokhoz rendelt források sok esetben nem voltak elegendők, illetve nem követték a gazdasági és társadalmi folyamatok változásait. A normatív finanszírozás rendszere formálisan egységes volt ugyan, de a valóságban sajnos nem volt képes kezelni a települések közötti jelentős gazdasági különbségeket (Pálné Kovács, 2016).

A forráshiány következtében az önkormányzatok egyre inkább saját bevételeikre támaszkodtak, elsősorban a helyi adókra. Ez a folyamat azonban tovább mélyítette a területi egyenlőtlenségeket. Ennek oka, hogy a gazdaságilag fejlettebb települések lényegesen nagyobb adóerő-képességgel rendelkeztek, mint az elmaradottabb térségekben lévő önkormányzatok. Így tehát ahol a gazdaság erős volt, ott bővültek a közszolgáltatások, míg a gyengébb térségekben a forráshiány tartóssá vált (Hegedűs, 2018).

A 2000-es évek második felére az önkormányzati eladósodás rendszerszintű problémává vált. A hitelfelvételek jelentős része kizárólag a működés fenntartását szolgálta, ami hosszú távon fenntarthatatlanná vált. A pénzügyi fegyelem hiánya, a szabályozás gyengeségei és az állami ellenőrzés korlátozott volta együttesen járultak hozzá ahhoz, hogy az önkormányzati rendszer pénzügyi stabilitása meginogjon (Lentner, 2015).

2010 után azonban meghatározó fordulat következett be. A jelenleg is regnáló kormány egyik meghatározó közpolitikai célja az önkormányzati rendszer pénzügyi stabilitásának helyreállítása volt. Ennek első lépéseként sor került az önkormányzatok adósságának konszolidációjára. Az állam ezzel egyértelműen jelezte, hogy a közszolgáltatások folyamatos biztosítása nem tolható kizárólag a helyi önkormányzatokra (Lentner, 2020). A konszolidációt követően sor kerülhetett a feladat- és hatásköri rendszer átalakítására, illetve a finanszírozási logika újraszabályozására is. A korábbi normatív finanszírozási modell helyett egy feladatalapú, központi koordinált rendszer alakult ki, amely nagyobb hangsúlyt fektetett a közszolgáltatások egységes színvonalának biztosítására. Ez a változás ugyan csökkentette az önkormányzatok autonómiáját bizonyos területeken, viszont a rendszer kiszámíthatóságát és a pénzügyi fegyelmet nagy mértékben növelte.

Lentner Csaba értelmezésében a 2010 utáni átalakulás fő irányvonala és célja nem az autonómia felszámolása volt, sokkal inkább annak új alapokra helyezése. Az államnak ugyanis biztosítani szükséges azokat a kereteket, amelyek között a helyi közösségek felelősen gazdálkodhatnak. A központi koordináció erősödése e módon nem ellentétes az önkormányzatok érdekeivel, hiszen azok fenntartható működését szolgálja (Lentner, 2015).

A NETTÓ FINANSZÍROZÁS ÉS AZ ADÓERŐ-KÉPESSÉG SZEREPE

Az önkormányzati finanszírozási rendszer egyik legfontosabb része a nettó finanszírozás bevezetése volt, amely transzparenssé tette az állami támogatások és az önkormányzati saját bevételek kapcsolatát. A nettó finanszírozás keretében figyelembevételre kerülnek az adott önkormányzat saját bevételei, ehhez igazodik az állami támogatás összege. Ez a megközelítés biztosítja annak lehetőségét, hogy az állami források célzottabban jussanak el azokhoz a településekhez, ahol valóban szükség van rájuk (Hegedűs, 2018).

Az adóerő-képesség figyelembevétele nyilvánvalóan felveti a szolidaritás kérdését is. A kedvezőbb gazdasági helyzetben lévő, ennél fogva nagyobb arányú saját bevétellel rendelkező önkormányzatok kisebb mértékű állami támogatásra jogosultak. Ezzel szemben az elmaradottabb térségek több központi forrásra számíthatnak. Ez a logika a közszolgáltatások országos szintű kiegyenlítését szolgálja, összhangban a fiskális szolidaritás elvével (Pálné Kovács, 2016). A nettó finanszírozás rendszere előkészítette a szolidaritási hozzájárulás intézményének megerősödését is. Itt ez az adóforma már a pénzügyi rendszer szerves részeként jelenik meg. Ez pedig azt mutatja, hogy az állam a versenyképességet és a szolidaritást egymást kiegészítő célként kezeli (Lentner, 2020).

Összegezve azt láthatjuk, hogy a 2010 utáni önkormányzati finanszírozási reformok egészen új pályára állították a magyar helyi önkormányzati rendszert. A pénzügyi stabilitás helyreállítása, a feladat–forrás összhang megteremtése és a fiskális fegyelem erősítése olyan előfeltételeket teremtett, amelyek nélkül a szolidaritási hozzájárulás rendszere sem lenne értelmezhető. (Kaiser, 2019).

A SZOLIDARITÁSI HOZZÁJÁRULÁS KÖRÜLI VITÁK ÉS STRUKTURÁLIS FESZÜLTSEGEK

A szolidaritási hozzájárulás körüli viták mögött nem pusztán aktuálpolitikai konfliktusok állnak, hanem az önkormányzati finanszírozás strukturális dilemmái, amelyek minden fiskális kiegyenlítési rendszer sajátjai. A rendszer egyszerre kívánja érvényesíteni a helyben képződő bevételekhez kapcsolódó ösztönzőket és a közszolgáltatások országosan elvárható minimum-szintjét biztosító újraelosztást, ami szükségszerűen érdekkonfliktusokat generál a nettó befizető és a kedvezményezett önkormányzatok között. A területi különbségek fennmaradása vagy elmélyülése a közszolgáltatások minőségének szétszakadásához vezethet; ezt a magyar finanszírozási logikában különösen felerősíti az, hogy az adóerő-képesség számítása a helyi iparüzési adó egy főre eső értékéhez kötődik, ami településtípusonként nagy eltéréseket mutat (Bordás, 2021). A forrásszabályozási mechanizmusok átalakítása a magyar önkormányzati rendszerben történetileg is visszatérően jelentős vitákat váltott ki, függetlenül attól, hogy a rendszer technikai értelemben mennyire volt működőképes (Horváth–Péteri–Vécsei, 2014). Az önkormányzati autonómia ilyen helyzetekben nem értelmezhető abszolút kategóriaként, mivel a pénzügyi mozgáster intézményi és költségvetési korlátok között alakul; ennek egyik erős példája, hogy törvény a költségvetési egyensúly érdekében az önkormányzati kötelezett-ségvállalást és kölcsönfelvételt feltételhez, illetve kormányzati hozzájáruláshoz kötheti (Si-

ket, 2020). Nemzetközi összevetésben a jelenség általános: a fiskális kiegyenlítés kifejezetten újraelosztó program, ezért politikailag vitatott, ugyanakkor közpolitikai célja a szolgáltatási egyenlőtlenségek mérséklése (Charbit–Gamper, 2007). A kritikai álláspontok így jellemzően nem a szolidaritás elvét kérdőjelezi meg, hanem annak mértékét, kiszámíthatóságát és intézményi átláthatóságát. Mindez indokoltá teszi, hogy a szolidaritási hozzájárulást ne kizárólag a kritikák, hanem a közpénzügyi racionalitás és a területi kohézió szempontjából is értelmezzük

A SZOLIDARITÁSI HOZZÁJÁRULÁS RENDSZERE ÉS MŰKÖDÉSE

A szolidaritási hozzájárulás a magyar önkormányzati finanszírozási rendszer egyik olyan eleme, amelynek közvetlen célja a fiskális helyzet kiegyenlítése. Jogszabályi alapját az államháztartásról és a helyi önkormányzatok finanszírozásáról szóló szabályozás adja, amely az adóerő-képesség figyelembevételével határozza meg az egyes önkormányzatok hozzájárulási kötelezettségét. Szorosan illeszkedik a nettó finanszírozás logikájához, és nem önálló adónemként, hanem a központi újraelosztás egyik technikai eszközeként értelmezhető.

A jogalkotói szándék minden kétséget kizáróan az volt, hogy a hozzájárulás mértéke objektív, mérhető mutatókon alapuljon, elsősorban az iparűzési adóhoz kapcsolódó adóerő-képesség figyelembevételével. Ez a lehetővé teszi, hogy a rendszer működése kiszámíthatóvá váljon az önkormányzatok szemszögéből. (Lentner, 2015). Intézményi szempontból a hozzájárulás beépül az önkormányzatok és a központi költségvetés közötti pénzügyi kapcsolatrendszerbe. A befizetések a központi költségvetésen keresztül járulnak hozzá a területi kiegyenlítést szolgáló támogatások finanszírozásához. Ez az intézményi megoldás összhangban áll azzal az elvvel, hogy a közpénzek felhasználása egységes állami felelősség, és nem szűkíthető le kizárólag helyi érdekek mentén (Lentner, 2020).

Ahhoz, hogy világossá váljon a rendszer működése, értenünk kell, hogy mely önkormányzatok válnak befizetővé, és melyek részesülnek az újraelosztásból. A rendszer alapelve, hogy azok a települések, amelyek magas adóerő-képességgel rendelkeznek, nagyobb mértékben járulnak hozzá a közös teherviseléshez. Ezzel szemben az alacsony adóerő-képességű, hátrányos helyzetű térségek magasabb arányú állami támogatásban részesülnek (Pálné Kovács, 2016).

A kedvezményezett önkormányzatok esetében a szolidaritási hozzájárulás általi források nem passzív támogatásként jelennek meg. Valójában inkább a közszolgáltatások fenntartásának és a fejlesztések elindításának alapfeltételeit teremtik meg. A hozzájárulás így közvetett módon járul hozzá a gazdaság élénkítéséhez, a foglalkoztatási helyzet és a helyi életminőség javításához. (Lentner, 2020).

A szolidaritási hozzájárulás már a kezdetektől élénk közéleti vitákat váltott ki. Ezek a véleménykülönbségek jellemzően arra a kérdésre fókuszáltak, illetve fókuszálnak most is, hogy a hozzájárulás mennyiben érinti az önkormányzati autonómiát, illetve milyen hatással van a gazdaságilag fejlettebb települések versenyképességére. A kritikus álláspontok gyakran az „elvonás” narratíváját használják, figyelmen kívül hagyva a rendszer egészének működési logikáját és célrendszerét (Kaiser, 2019).

A tudományos megközelítés ezzel szemben azonban azt hangsúlyozza, hogy az önkormányzati autonómia nem egy abszolút kategória. Mindig a közpénzügyi rendszer egészébe ágyazottan értelmezhető. Az autonómia nem jelenti, nem jelentheti azt, hogy egyes települések kivonják magukat a közös teherviselés alól, miközben az állam felelőssége a közszolgáltatások országos szintű biztosítása. Ebben az értelemben a szolidaritási hozzájárulás nem az autonómia korlátozása, hanem annak felelős kereteinek kijelölése (Lentner, 2015).

A közelmúlt eseményei ismét ráirányították a figyelmet arra, hogy a szolidaritási hozzájárulás nem választható el a területfejlesztési céloktól. Az aktuális viták során gyakran háttérbe szorul az a tény, hogy a hozzájárulás révén finanszírozott programok közvetlenül az elmaradottabb térségek felzárkóztatását szolgálják, és hosszabb távon az egész nemzetgazdaság versenyképességét erősítik. Működése nem öncélú, hiszen világos társadalompolitikai és területfejlesztési célokat szolgál.

A SZOLIDARITÁSI HOZZÁJÁRULÁS ÉRTELMEZÉSE A MINISZTERI NYILATKOZATOK TÜKRÉBEN

Navracsics Tibor területfejlesztési miniszter az utóbbi néhány évben tett nyilatkozatai egyértelműen azt jelzik, hogy a kormányzati fejlesztéspolitika fókuszában a területi kohézió erősítése áll. A megszólalások központi eleme az a felismerés, hogy az ország versenyképessége hosszú távon nem biztosítható csupán néhány gazdaságilag erős térség teljesítményére támaszkodva. A tartósan leszakadó térségek jelenléte pedig amellet, hogy társadalmi feszültségeket okoz, gazdasági kockázatokat is hordoz magában (Navracsics, 2024b). A miniszteri nyilatkozatok következetesen hangsúlyozzák, hogy a területi felzárkóztatás tudatos fejlesztéspolitikai beavatkozás. Ez a megközelítés jól illeszkedik a magyar sajátosságokhoz, különös tekintettel a járási szint eltérő fejlettségére. A kohézió ebben az értelmezésben a gazdasági teljesítmény megerősítése érdekében jelenik meg.

Navracsics Tibor nyilatkozataiban visszatérő elem a járási szint felértékelése, amely a területfejlesztés megfelelő egységeként értelmezhető. A járás egyfajta olyan köztes szint, amely képes áthidalni a települési szint széttagoltságát, mégis elég közel helyezkedik el a helyi társadalmi és gazdasági viszonyokhoz. Képes tehát összehangolni a települési érdekeket, és elősegíti a források koncentrált, hatékony felhasználását (Navracsics Tibor, 2024 – miniszteri nyilatkozat a Versenyképes Járások Programról, sajtóközlemény).

Ez a felfogás harmonizál a Versenyképes Járások Program alapvetéseivel, amely a fejlesztési forrásokat nem az egyes településekhez, hanem funkcionálisan összetartozó térségekhez rendeli. Az említett megközelítés különösen alkalmas arra, hogy a szolidaritási hozzájárulásból származó források célzott módon kerüljenek hasznosításra. Egy, a területfejlesztési politikáról szóló 2024-es közleményben Navracsics Tibor kifejezetten azt hangsúlyozza, hogy a területfejlesztés hatékonysága a térségi együttműködésekben rejlik, amely segíti a források ésszerű, koncentrált felhasználását, szemben az egyedi, elszigetelt beruházásokkal. A szolidaritási hozzájárulás kapcsán a miniszter kiemelte, hogy a fejlesztési források igazságosabb elosztása nem forráselvonásként, hanem a területi kohéziót szolgáló újraelosztási mechanizmusként értelmezendő (Navracsics Tibor, 2023 – sajtóinterjú a területfejlesztési reformokról).

A járási szemlélet erősítése újfajta együttműködési kényszert teremt az önkormányzatok számára. A fejlesztési célok eléréséhez ugyanis elengedhetetlenné válik a települések közötti koordináció, amely viszont hosszú távon hozzájárulhat a helyi kormányzás minőségének javulásához. Az aktív állam tehát nem helyettesíti a helyi szereplőket, sokkal inkább olyan kereteket biztosít, amelyekben az együttműködés ösztönzötté válik (Lentner, 2020).

A szolidaritási hozzájárulás a miniszteri megszólalásokban következetesen a területi kohézió egyik pénzügyi alapjaként jelenik meg. Navracsics Tibor hangsúlyozta, hogy a hozzájárulás lehetővé teszi a fejlesztési források igazságosabb elosztását és átlátható felhasználását, amit a Versenyképes Járások Program is támogat, hiszen ezáltal a települések által befizetett források fejlesztési célokra is visszakövethetők. (Navracsics Tibor, 2026 KDN.hu közlemény).

A nyilatkozatokban megjelenő érvrendszer különösen fontos abban a közéleti környezetben, ahol a szolidaritási hozzájárulást gyakran kizárólag költségvetési teherként értelmezik. A miniszteri álláspont ezzel szemben arra mutat rá, hogy a hozzájárulás révén megvalósuló fejlesztések hosszú távon az adót fizető helyi önkormányzatok számára is kedvező hatásokat eredményeznek. A gazdasági növekedés térben való kiterjedése, a munkaerő mobilitásának javulása és a belső migráció mérséklődése mind-mind olyan tényezők, amelyek a fejlettebb térségek számára is pozitív externáliákat hordoznak magukban (Kaiser, 2019).

Összegzőként megállapítható, hogy Navracsics Tibor nyilatkozatai megerősítik a szolidaritási hozzájárulás mögött álló elméleti és gyakorlati logikát. A területi kohézió, a járási szintű fejlesztéspolitika és a fiskális szolidaritás egymást erősítő elemekként jelennek meg, amelyek együtt képesek hozzájárulni egy jóval versenyképesebb Magyarország megteremtéséhez.

A SZOLIDARITÁSI HOZZÁJÁRULÁS ÉS A VERSENYKÉPES JÁRÁSOK PROGRAM ÖSSZEFÜGGÉSEI

A területfejlesztési szakirodalomban régóta visszatérő kérdés az, hogy mely közigazgatási szint tudja a leghatékonyabban kezelni a területi különbségeket. A települési szint gyakran túlzottan széttagolt, míg a megyei vagy regionális szint sok esetben valóban távoli és elvont a helyi problémák megismeréséhez és kezeléséhez. Ebben a kettősségben a járási szint olyan köztes megoldást kínál, amely egyszerre teszi lehetővé a helyi sajátosságok figyelembevételét és a térségi szemlélet érvényesítését (Pálné Kovács, 2016).

A Versenyképes Járások Program pontosan erre a felismerésre épít. A program célja olyan térségi szintű beavatkozások ösztönzése, amelyek hosszú távon képesek javítani a járásek gazdasági teljesítményét és társadalmi kohézióját. A járási szintű megközelítés különösen alkalmas arra, hogy az eltérő adottságú települések erőforrásai kiegészítsék egymást, és versenytársak helyett együttműködő szereplőkként jelenjenek meg a fejlesztéspolitikában (Kaiser, 2019).

A Program finanszírozási háttere szorosan kapcsolódik a szolidaritási hozzájárulás rendszeréhez. Az általa keletkező források ugyanis lehetővé teszik, hogy az állam olyan fejlesztési programokat indítson el, amelyek kifejezetten a hátrányos helyzetű térségek versenyképességének javítását célozzák. (Lentner, 2020). A program keretében megvalósuló projektek jellemzően a helyi gazdaságfejlesztésre, a munkaerőpiaci lehetőségek bővítésére, valamint az infrastruktúra és a közszolgáltatások fejlesztésére irányulnak. Ezek a beavatkozások nemcsak

közvetlen hatással bírnak az érintett járásokra, hozzájárulnak az ország egészének gazdasági stabilitásához is szervesen hozzájárulnak. (Hegedűs, 2018).

A közéleti viták egyik visszatérő eleme, hogy a területi kohézió erősítése rontja a versenyképességet. Ez az állítás azonban sem elméleti, sem pedig gyakorlati oldalról sem felel meg a valóságnak. A Versenyképes Járások Program célja ugyanis épp az, hogy a felzárkóztatás és a versenyképesség egymást erősítő folyamatokká váljanak. A hátrányos helyzetű térségek gazdasági megerősítése csökkenti az országon belüli feszültségeket, növeli a belső keresletet, és stabilabb gazdasági környezetet teremt (Lentner, 2015).

A Versenyképes Járások Program és a szolidaritási hozzájárulás kapcsolatának értékelésekor természetesen nem hagyható figyelmen kívül a hosszú távú hatások kérdése. A térségi szintű fejlesztések hozzájárulnak a helyi munkaerő megtartásához, mérséklik az elvándorlást, és javítják a közszolgáltatások minőségét. Ezek alapvetően erősítik a társadalmi kohéziót, és csökkentik azokat a strukturális különbségeket, amelyek korábban a területi egyenlőtlenségek újratermelődéséhez vezettek (Pálné Kovács, 2016). Lentner Csaba megközelítése szerint az ilyen típusú fejlesztéspolitikai beavatkozások csak akkor lehetnek sikeresek, ha világos pénzügyi felelősségvállalás és erős állami koordináció áll mögöttük. A szolidaritási hozzájárulás és a Versenyképes Járások Program összekapcsolása pedig éppen ezt a feltételrendszert teremti meg (Lentner, 2020).

Kijelenthető tehát, hogy a szolidaritási hozzájárulás és a Versenyképes Járások Program egymást erősítő elemei a 2010 utáni magyar fejlesztéspolitikai modellnek. Együttesen képesek biztosítani azt az intézményi és pénzügyi keretet, amelyben a területi kohézió és a versenyképesség közös célként jelennek meg.

KRITIKAI MEGKÖZELÍTÉSEK ÉS SZAKMAI VÁLASZOK

A szolidaritási hozzájárulás ellen sokan érvelnek aszerint, hogy a rendszer a gazdaságilag fejlettebb önkormányzatok forrásait „vonja el”, és ezáltal csökkenti azok fejlesztési lehetőségeit. Ez az értelmezés azonban kizárólag egyedi önkormányzati szempontból közelít a kérdéshez. A tudományos közpénzügyi megközelítés ezzel szemben abból indul ki, hogy az önkormányzati finanszírozás nem az összegek kiegyenlítésére törekszik, hanem egyfajta újraelosztási mechanizmusként értékelhető (Lentner, 2015).

Egy másik gyakran hangoztatott elem a kritikusok oldaláról az önkormányzati autonómia csorbulásának kérdése. Az autonómiát azonban közpénzügyi és jogi keretek összefüggésében érdemes értelmezni. Az önkormányzatok autonómiája nem jelenthet teljes pénzügyi függetlenséget, különösen akkor, ha a közszolgáltatások biztosítása országos szintű felelősségvállalást igényel (Pálné Kovács, 2016). Lentner Csaba hangsúlyozza, hogy az autonómia és a központi koordináció közötti egyensúly megteremtése a modern állam egyik legfontosabb feladata. A 2010 utáni reformok az önkormányzatiság pénzügyi alapjait kívánták megerősíteni. Ebben az értelemben a szolidaritási hozzájárulás nem az autonómia korlátozását, sokkal inkább annak fenntartható kereteit jelöli ki (Lentner, 2020).

A szolidaritási hozzájárulással szembeni kritikák harmadik csoportja a versenyképesség romlásának veszélyét helyezi előtérbe. E megközelítés szerint a fejlettebb térségek többletfor-

rásainak újraelosztása visszafogja a helyi gazdasági dinamizmust, és csökkenti a beruházási hajlandóságot. A gyakorlati tapasztalatok azonban ezt nem támasztják alá egyértelműen. Azokban az országokban ugyanis, ahol működnek hasonló kiegyenlítő mechanizmusok, a területi különbségek mérséklése hosszabb távon stabilabb növekedési pályát eredményezett (European Commission, 2021).

Hazánk esetében a 2010 utáni évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a gazdaságilag erősebb térségek fejlődése nem torpan meg a szolidaritási mechanizmusok bevezetése következtében. Ezzel párhuzamosan számos hátrányos helyzetű térségben indultak meg olyan fejlesztések, amelyek korábban forráshiány miatt elképzelhetetlenek lettek volna. Ez a kettős hatás alátámasztja azt az állítást, hogy a versenyképesség és a kohézió nem egymást kizáró, hanem egymást erősítő, egymással összefüggő folyamatok (Lentner, 2015).

Fontos hangsúlyozni, hogy a szolidaritási hozzájárulással kapcsolatos kritikai megközelítések és viták önmagukban nem tekinthetők károsnak. A szakmai vita ugyanis nagy mértékben hozzájárulhat a rendszer finomhangolásához, és támogathatja a közpénzügyi eszközök hatékonyabb felhasználását a társadalmi célok elérése érdekében. Probléma kizárólag akkor áll fenn, amikor a viták kizárólag politikai vagy érzelmi síkra terelődnek, és háttérbe szorul a szakmai érvelés (Kaiser, 2019).

A tanulmány álláspontja szerint a szolidaritási hozzájárulás megítélése során elengedhetetlen a hosszú távú hatások figyelembevétele. A rövid távú költségek és a hosszú távú társadalmi hasznok összevetése nélkül nem alkotható megalapozott szakpolitikai döntés. A szolidaritási hozzájárulásával kapcsolatos kritikák jelentős része tehát nem kifejezetten magának az az intézménynek a létjogosultságát, hanem annak értelmezési kereteit érinti. A tudományos megközelítés és a rendelkezésre álló empirikus tapasztalatok alapján a hozzájárulás olyan közpénzügyi eszközként tartható számon, amely hozzájárul a területi kohézió és a nemzeti versenyképesség erősítéséhez megfelelő keretek között.

KÖVETKEZTETÉSEK

A tanulmány célja annak bemutatása, hogy a szolidaritási hozzájárulás miként illeszkedik a 2010 utáni magyar közpénzügyi és fejlesztéspolitikai rendszerbe, valamint milyen szerepet tölt be a területi kohézió erősítésében és az elmaradott térségek felzárkóztatásában. Az elemzés kiindulópontja az volt, hogy a területi egyenlőtlenségek nem átmeneti jelenségek, hanem hosszú távon újratermelődő strukturális sajátosságok, amelyek kezelése tudatos és célzott állami beavatkozást igényel.

A fiskális szolidaritás elmélete rámutat arra, hogy a közpénzügyi újraelosztás nem öncélú eszköz, hanem a közösségi jólét és a társadalmi igazságosság érvényesítésének fontos eleme. Ebben az értelmezésben a szolidaritási hozzájárulás nem egy rendkívüli, egyedi beavatkozásként tartható számon. Ehelyett a közpénzügyi rendszer strukturális részeként értelmezhető, amely a gazdaságilag eltérő adottságú önkormányzatok közötti kiegyenlítést szolgálja. Eközben kiszámítható és normatív módon működik, szervesen illeszkedve a nettó finanszírozás logikájához.

A 2010 utáni önkormányzati finanszírozási reformok célja az volt, hogy olyan pénzügyi és intézményi kereteket teremtsenek, amelyek biztosítják a szolidaritási mechanizmusok ér-

telmezhetőségét és fenntarthatóságát. Az adósságkonszolidáció, a feladatok és a források összehangjának megteremtése, valamint a fiskális fegyelem erősítése stabil alapot biztosított a területi különbségek tudatos kezeléséhez. Fontos kiemelni, hogy ezek a változások nem az önkormányzati autonómia felszámolását célozták, hanem annak fenntartható keretek közé helyezését, lehetővé téve a helyi közösségek felelős gazdálkodását és a közszolgáltatások magas minőségi szinten való fenntartását.

A fejlesztéspolitikai megközelítésben kiemelt szerep jut a járási szintnek, amely köztes szintként veszi figyelembe a települési szint egyedi jellemzőit és a megyei vagy regionális szint túlságosan távoli, elvont jellegét. A Versenyképes Járások Program célrendszere rámutat arra, hogy a fejlesztések akkor lehetnek hatékonyak, ha nem elszigetelt, szigetszerű beruházásokat finanszíroznak, hanem térségi szinten értelmezett, összehangolt projekteket valósítanak meg. Ebben a kontextusban a szolidaritási hozzájárulás stabil pénzügyi hátteret biztosít, amely lehetővé teszi a program célzott, hosszú távú megvalósítását, miközben erősíti a térségi együttműködést és a gazdasági megerősödést. A mechanizmus célja nem más, minthogy a fejlettebb térségek ne veszítsenek dinamizmusukból, ugyanakkor a hátrányos helyzetű régiók számára új lehetőségeket teremtsen a közszolgáltatások és az infrastruktúra fejlesztésére.

A kritikai megközelítések gyakran azzal érvelnek, hogy a szolidaritási hozzájárulás a fejlettebb települések forrásait vonja el, csökkentve ezzel azok fejlesztési lehetőségeit. Ezek az aggályok azonban általában az értelmezési különbségekből fakadnak, és figyelmen kívül hagyják a rendszer egészének működését. A szolidaritási mechanizmusok valójában a területi kiegyenlítést és a társadalmi kohézió erősítését szolgálják, miközben a gazdasági stabilitást is támogatják. A forráselosztás révén a fejlettebb régiók számára is pozitív hatások keletkeznek, mivel a fejlesztések bővítik a belső piacot, javítják a munkaerő mobilitását, elősegítik a lakosság megtartását, és mérséklik a területi szegregációt. Magyarország tapasztalatai azt mutatják, hogy a fejlettebb térségek gazdasági növekedése nem torpant meg a szolidaritási mechanizmusok bevezetése következtében, miközben a hátrányos helyzetű régiókban lehetőség nyílt a strukturális fejlesztések elindítására, amelyek korábban forráshiány miatt elképzelhetetlenek lettek volna.

Az autonómia kérdése szintén központi a vitákban. A kritikus álláspontok szerint a hozzájárulás korlátozza a helyi döntéshozók mozgásterét, ami az önkormányzatiság alapelvének csorbulásához vezethet. A tudományos megközelítés azonban hangsúlyozza, hogy az autonómia nem abszolút kategória, hanem a közpénzügyi és jogi keretekbe ágyazott fogalom. A helyi döntési szabadság mindig összefügg azzal, hogy a közszolgáltatások országos szintű biztosítása a központi állam felelőssége is. Ennek megfelelően a szolidaritási hozzájárulás nem az autonómia felszámolását, hanem annak fenntartható kereteit biztosítja, amelyek között a helyi közösségek felelősen gazdálkodhatnak, miközben a közszolgáltatások színvonala és hozzáférhetősége országos szinten garantált.

Az intézményi elemzés rámutat, hogy a szolidaritási mechanizmusok hatékonysága nagymértékben függ a szabályozás és az állami koordináció minőségétől. Az aktív állam szerepe nem helyettesíti a helyi szereplőket, hanem olyan kereteket biztosít, amelyek ösztönzik az együttműködést. A szolidaritási hozzájárulás célzott, strukturált eszközként működik, amely kiegészíti a helyi önkormányzatok tevékenységét, és lehetővé teszi a fejlesztési programok,

például a Versenyképes Járások Program térségi beruházásainak finanszírozását. A mechanizmus révén a források célzottan juthatnak el a hátrányos helyzetű térségekhez, miközben a fejlettebb régiók számára is fenntartható és kiszámítható környezetet biztosít.

A közéleti viták elemzése során megfigyelhető, hogy az önkormányzatok és politikai szereplők gyakran egyoldalúan értelmezik a szolidaritási hozzájárulás hatását. A szakmai diskurzus azonban arra hívja fel a figyelmet, hogy a mechanizmusokat nem kizárólag terheknek, hanem a közszolgáltatások fenntartását és a területi egyenlőtlenségek mérséklését szolgáló eszközöknek kell tekinteni. Navracsics Tibor szerint a területfejlesztési politika egyik legfontosabb feladata a térségek közötti különbségek csökkentése, valamint az együttműködésen alapuló fejlesztési modellek erősítése (Navracsics Tibor, 2024a – miniszteri nyilatkozat a területi kohézióról). A hozzájárulás révén az állam hosszú távú befektetést eszközöl a helyi gazdaságokba, elősegítve a munkaerő megtartását, a belső migráció mérséklődését és a helyi szolgáltatások minőségének javulását. Ezek a hatások közvetlenül erősítik a társadalmi kohéziót, és csökkentik a területi egyenlőtlenségeket, miközben a gazdasági stabilitást is támogatják.

A szociális adó tekintetében kiemelendő, hogy a kormány 2026. február 4-én egy rendelettel pontosította a szolidaritási hozzájárulás rendszerét, ezzel véglegesen rendezve az évek óta fennálló vitás kérdéseket. A szabályozás átláthatóbbá és kiszámíthatóbbá teszi a hozzájárulás működését, és biztosítja, hogy a főváros pénzügyei a kormányzati célokkal összhangban, stabilan és jogszerűen működjenek (Portfolio.hu, 2026).

Összességében a szolidaritási hozzájárulás nem pusztán pénzügyi eszköz, hanem olyan fejlesztéspolitikai mechanizmus, amely egyszerre szolgálja a közösségi felelősségvállalást és a gazdasági racionalitást. A versenyképesség és a szolidaritás nem egymást kizáró, hanem egymást erősítő célok, amelyek hozzájárulnak egy kiegyensúlyozottabb, ellenállóbb és igazságosabb ország kialakításához. A hozzájárulás tehát nemcsak a hátrányos helyzetű térségek támogatását szolgálja, hanem elősegíti a gazdasági versenyképesség fenntartását, a közszolgáltatások fenntarthatóságát, és erősíti a társadalmi kohéziót az egész országban. Emellett a mechanizmus hozzájárul ahhoz is, hogy a fejlesztéspolitika stratégiai eszközként működjön, elősegítve a hosszú távú gazdasági növekedést, a munkaerő megtartását, valamint a helyi és regionális szintű együttműködés kialakulását, amely elengedhetetlen egy ellenálló és fenntartható ország számára.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A kutatás a Makovecz Campus Alapítvány – Collegium Professorum Hungarorum keretében készült.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bordás Péter (2021): *Egyenlők és egyenlőbbek. A helyi iparüzési adóból származó bevételek*. Comitatus 2021. nyár-ősz, p. 45–53. https://www.mrtt.hu/files/comitatus/comitatus_2021_nyar.pdf#page=45
- Charbit, Claire – Gamper, Catherine (2007): *Fiscal Equalisation in OECD Countries*. OECD Working Paper, p. 5. <https://dx.doi.org/10.1787/5k97b11n2gxx-en>

- European Commission (2021): *Cohesion Policy and Territorial Development in the EU*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c024b48f-6982-11ee-9220-01aa75ed71a1/language-en>
- Horváth M. Tamás – Péteri Gábor – Vécsei Pál (2014): *A helyi forrásszabályozási rendszer magyarországi példája, 1990–2012*. Közgazdasági Szemle, LXI(2), 121–147. https://epa.oszk.hu/00000/00017/00211/pdf/EPA00017_kozgazdasagi_szemle_2014_02_121-147.pdf
- Kolozsi Péter Pál – Lentner Csaba – Parragh Bianka (2017): *Közpénzügyi megújulás és állami modellváltás Magyarországon [Renewal of Public Finances and Change of the State Management Model in Hungary]*. Polgári Szemle, 13(4–6), 28–51. <https://doi.org/10.24307/psz.2017.1204>
- Kormány.hu (2026): *Az országon belüli területi kohézió erősítése is fontos területfejlesztési feladat*. 2026. január 29. <https://kormany.hu/hirek/az-orszagon-beluli-területi-kohezio-erositese-is-fontos-teruletfejlesztési-feladat>
- Lentner Csaba (2014): *The Debt Consolidation of Hungarian Local Governments*. *Public Finance Quarterly*. <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/8877/>
- Lentner Csaba (2015): *The New Hungarian Public Finance System – in a Historical, Institutional and Scientific Context*. *Public Finance Quarterly*, 60(4), 447–461. <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/8827/>
- Lentner Csaba (2022): *From an Active State Led Financial Policy to an Active State Led Financial Policy – A Taxonomical Outline of Hungary's Public Finances in the Past Thirty Years. Pro Publico Bono – Public Administration*. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/ppbmk/article/view/5718>
- Lentner Csaba – Hegedűs, Szilárd (2020): *Comparative Analysis of Budgetary Indicators of European Municipal Subsystems*. *Public Finance Quarterly*. <https://journals.lib.uni-corvinus.hu/index.php/penzugyiszemle/article/view/1305/819>
- Lentner Csaba – Hegedűs Szilárd (2022): *The Development History and Economic Characteristics of the Hungarian Local Tax System*. *Administrative Sciences*, 2(2). <https://doi.org/10.54201/iajas.v2i2.53>
- Navracsics Tibor (2024a): *Navracsics: EU's cohesion policy will be a top priority of Hungary's presidency*. About Hungary – News in Brief. <https://abouthungary.hu/news-in-brief/navracsics-eu-s-cohesion-policy-will-be-a-top-priority-of-hungary-s-presidency>
- Navracsics Tibor (2024b): *Navracsics: Cohesion policy to be priority of Hungarian presidency*. <https://www.budapesttimes.hu/hungary/navracsics-cohesion-policy-to-be-priority-of-hungarian-presidency>
- Navracsics Tibor (2026): *Navracsics Tibor: átláthatóbbá kell tenni a szolidaritási hozzájárulást*. Infostart.hu, 2026. január 13. <https://infostart.hu/belfold/2026/01/13/navracsics-tibor-atlathatobba-kell-tenni-a-szolidaritasi-hozzajarulast>
- Navracsics Tibor (2026): *Az önkormányzati reform egyik alapvető fontosságú kérdése a szolidaritási hozzájárulás* (videóüzenet, Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium). <https://www.kdnp.hu/hirek/navracsics-tibor-az-onkormanyzati-reform-egyik-alapveto-fontossagu-kerdes-e-szolidaritasi-hozzajarulas-318974>
- Orbán Viktor (2026): *Orbán Viktor: a kormányváltás kiiktatná a szolidaritást a magyar gazdaságból*. Dehir.hu, 2026. január 19. <https://dehir.hu/belfold/orban-viktor-a-kormanyvaltas-kiiktatna-a-szolidaritast-a-magyar-gazdasagbol/2026/01/19/>
- Pálné Kovács Ilona (2011): *Local Governance in Hungary – the Balance of the Last 20 Years*. Discussion Paper. <https://ojs.rkk.hu/index.php/DP/article/download/2359/4413>
- Pálné Kovács Ilona – Mezei Cecília: (2016). *Regionális politikai és területi kormányzati ciklusok Közép- és Kelet-Európában*. <https://doi.org/10.17649/TET.30.4.2810>
- Pálné Kovács Ilona: (2023). *What Can Hungarian Counties Do for the Countryside? European Countryside*. <https://doi.org/10.2478/euco-2023-0016>
- Portfolio.hu (2026): *Évek vitájára tett pontot a kormány, egyetlen rendelettel ütött jelentős lyukat Budapest pénzügyeiben*. Portfolio, 2026. február 4. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20260204/evек-vitajara-tett-pontot-a-kormany-egyetlen-rendelettel-utott-jelentes-lyukat-budapest-penzugyeiben-815750>
- Siket Judit (2020): *A helyi önkormányzatok közigazgatási autonómiája*. Doktori értekezés, Szegedi Tudományegyetem, Szeged. <https://doi.org/10.14232/phd.3950>
- Területfejlesztési Minisztérium (2024): *Versenyképes Járások Program – szakpolitikai háttéranyag*. Budapest. <https://versenykepesjarasok.hu/>

JOGSZABÁLYOK

2011.évi CLXXXIX. törvény a helyi önkormányzatokról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100189.tv>

2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100195.TV>

1/2025. (II. 11.) NGM rendelet a települési önkormányzatok által 2025. évben teljesítendő önkormányzati szolidaritási hozzájárulás összegéről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2500001.ngm>